

MEMORANDUM / 17. svibnja 2013.

Anketa Agencije FRA o LGBT osobama u EU-u

Ovaj je tekst sažet prikaz određenih nalaza. Ključni nalazi i s njima povezani grafikoni i analize nalaze se u „Kratkom izvješću“. Cjeloviti zaključci navedeni su u „Izvješću o glavnim rezultatima“.

1. Zašto i kako je provedena anketa o LGBT osobama u EU-u?

Na temelju zahtjeva Europske komisije, FRA je provela internetsku anketu o diskriminaciji i govoru mržnje protiv LGBT osoba, kao i drugim pitanjima, u svim državama članicama Europske unije i u Hrvatskoj. Anketa sadrži široki spektar empirijskih podataka i bila je usmjerena na osobe u svim državama članicama EU-a i u Hrvatskoj, u dobi od 18 godina ili više, koji se smatraju lezbijkama, homoseksualcima, biseksualcima ili transrodnim osobama. Anonimna anketa bila je dostupna na internetu na sva 23 službena jezika EU-a (osim irskoga) te na katalonskom, hrvatskom, luksemburškom, ruskom i turskom. Anketu je osmislila FRA, a provodila ju je tvrtka Gallup Europe u suradnji s organizacijom ILGA-Europe (Europska Regija [Međunarodne organizacije lezbijki, homoseksualaca, biseksualaca, transseksualnih i interseksualnih osoba](#)) od travnja do srpnja 2012. na temelju ugovora koji je slijedio nakon javnog natječaja. ILGA-Europe, krovna europska organizacija koja zastupa LGBT organizacije u civilnom društvu, pružila je potporu projektu pomoću svojih nacionalnih stručnjaka.

Rezultati odražavaju iskustva više od 93 tisuće pojedinaca koji su ispunili upitnik. Iako se navedeni podaci ne odnose na sve LGBT osobe u EU-u, ova brojka predstavlja vrlo veliku skupinu te je riječ o dosad uvjerljivo najvećem skupu empirijskih podataka ove vrste u Europi. U ovoj najsveobuhvatnijoj anketi s najvećim rasponom prikupljenih iskustava LGBT osoba u EU-u i u Hrvatskoj zabilježena je znatna raznolikost poimanja, ponašanja i stajališta unutar LGBT skupina, čime je omogućena detaljna analiza podataka. Više podataka može se pronaći u [tehničkom izvješću](#).

2. Koja su pitanja postavljena u anketi?

Ispitanicima su postavljena pitanja o vlastitom iskustvu s diskriminacijom, nasiljem i zlostavljanjem na poslu, u obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, socijalnim službama i na javnim mjestima kao što su kafići i restorani, banke i trgovine. Pitanja su se temeljila na pravima zaštićenim propisima EU-a i drugim međunarodnim standardima. Ako su ispitanici imali iskustava koja su mogli podijeliti, postavljena su im pitanja u vezi s daljnjim pojedinostima. U upitniku su ispitanicima također

postavljena pitanja o ključnim sastavnicama njihovih svakodnevnica, uključujući i procjenu javnih stajališta prema LGBT osobama, vidljivost LGBT osoba u javnom životu te negativne reakcije iz šire javnosti. Transspolnim osobama također su postavljena određena pitanja o pristupu zdravstvenoj skrbi prilagođenoj njima te o iskustvima pri izmjeni oznake spola u službenim dokumentima.

Nadalje, anketom je prikupljena velika količina sociodemografskih podataka, poput onih o obrazovanju ispitanika, njihovom profesionalnom statusu, statusu veze, civilnom i roditeljskom statusu te njihovim prihodima.

3. Koliko je česta diskriminacija na osnovi spolne orijentacije ili rodnog identiteta?

Gotovo polovica svih ispitanika navela je da su se u prethodnoj godini osobno osjetili diskriminiranima ili zlostavljanima na osnovi spolne orijentacije. Lezbijke (55%), mladi ispitanici (u dobi od 18 – 24 godine) (57%) i oni s najnižim primanjima (52%) bili su najskloniji tvrdnji da su se osjetili osobno diskriminiranima ili zlostavljanima.

Jedan od pet ispitanika koji su bili **zaposleni i/ili tražili posao** tijekom prethodne godine osjećali su se diskriminirano. U slučaju transspolnih ispitanika to je bio slučaj kod jedne od tri osobe. U svakoj državi u kojoj je provedena anketa dvije trećine ispitanika svjedočilo je negativnim komentarima ili ponašanjem prema LGBT suradnicima tijekom posla.

Trećina ispitanika navela je da su se osjećali osobno diskriminiranima zbog svoje LGBT pripadnosti u najmanje jednom od sljedećih područja: nastanjivanje, zdravstvena skrb, obrazovanje, socijalna skrb te pristup proizvodima i uslugama.

4. Kakav je bio školski život za učenike LGBT orijentacije?

Tijekom školovanja do 18. godine života, dva od tri LGBT ispitanika skrivala su ili prikrivala svoju LGBT orijentaciju u školi. Najmanje 60% njih osobno je doživjelo negativne komentare ili ponašanje u školi zbog svoje LGBT orijentacije, dok je više od 80% svih ispitanika u svakoj LGBT skupini, te u svakoj državi, svjedočilo negativnim komentarima ili ponašanjem jer je okolina nekog od školskih prijatelja/prijateljica smatrala LGBT osobom. Dvije trećine navele su da su se ti komentari ili ponašanje često ili uvijek pojavljivali tijekom njihova školovanja. Dvije trećine navele su i da su često ili uvijek tijekom boravka u školi skrivali ili prikrivali svoju LGBT orijentaciju. To se posebno odnosi na homoseksualne i biseksualne muškarce.

5. Koliko su česti zločini iz mržnje protiv LGBT osoba?

U posljednjih pet godina 26% svih ispitanika bilo je napadnuto ili doživjelo prijetnju nasiljem. Kada je riječ o transrodnim ispitanicima, ova brojka doseže 35%. Od onih koji su doživjeli nasilje u protekloj godini 59% njih je navelo da je razlog posljednjeg napada ili prijetnje nasiljem bio taj što ih je okolina smatrala LGBT osobom. Godinu prije nego što je provedena anketa 19% ispitanika bili su žrtve nasilja, a smatraju da je to stoga jer ih je okolina smatrala LGBT osobama.

Incidenti su se najčešće događali vani, na javnim mjestima, a počinitelja je bilo dvoje ili više, obično muškog spola, te ih osoba nije poznavala. No 7% najnovijih slučajeva nasilja u protekloj godini počinio je član obitelji ili kućanstva žrtve.

Oko tri od 10 svih transrodnih ispitanika navelo je da su bili žrtve nasilja ili prijetnji nasiljem više od tri puta tijekom prethodne godine.

6. Kako LGBT osobe doživljavaju odnos društva prema njima?

Europska unija zasnovana je na vrijednostima jednakosti i poštovanja, no tri četvrtine svih LGBT ispitanika ipak smatra da je u zemlji u kojoj žive diskriminacija zbog spolne orijentacije vrlo raširena. Drugi primjeri iskustava osoba LGBT orijentacije obuhvaćaju:

- 48% otvoreno komunicira s članovima obitelji o svojoj LGBT orijentaciji, a 28% nije otvoreno prema nikome ili je otvoreno prema nekolicini prijatelja. Samo 21% otvoreno je prema suradnicima na poslu ili školskim prijateljima.
- Gotovo polovina ispitanika vjeruje da je uvredljiv govor političara prema LGBT osobama vrlo raširen u njihovoj zemlji stanovanja.
- Dvije trećine izbjegava držanje za ruku s istospolnim partnerom u javnosti iz straha od napada, prijetnji ili zlostavljanja zbog držanja za ruku. Među homoseksualnim i biseksualnim muškim ispitanicima ova brojka iznosi tri četvrtine.
- Ukupno 50% svih ispitanika izbjegava određena mjesta iz straha od napada, prijetnji ili zlostavljanja zbog LGBT orijentacije. Navedeno se osobito odnosi na javni prijevoz, ulice ili druga javna mjesta te na javne zgrade.
- Od svih skupina, transrodni ispitanici najskloniji su tvrdnji da su se osjećali osobno diskriminiranim ili da su doživjeli nasilje.

7. Što se može poduzeti kako bi se poboljšala razina jednakosti i poštovanja LGBT osoba?

Iako je zakonima EU-a diskriminacija na osnovi spolne orijentacije pri zapošljavanju zabranjena, ona je i dalje prisutna. Kako bi se s time uhvatila u koštac, Unija bi mogla upotrijebiti nekoliko pravnih i političkih alata u svrhu razvoja **sustavnih inicijativa za suzbijanje diskriminacije** na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta. Jednako tako, države članice trebale bi upotrijebiti rezultate ankete kako bi dalje razvijale, provodile i nadzirale ključne politike. Države članice EU-a koje su oblikovale specifične planove djelovanja u vezi s LGBT osobama ili su navedena pitanja ugradile u nacionalne planove djelovanja u vezi s ljudskim pravima mogu iskoristiti specifične podatke o svojoj zemlji kako bi nastavile s daljnjim usmjeravanjem svojih aktivnosti.

Jednakopravna zaštita od diskriminacije u svim državama članicama EU-a znatno bi se poboljšala kada bi se **antidiskriminacijske mjere proširile izvan područja zapošljavanja**. Predložena „horizontalna direktiva“ Europske unije proširila bi načelo jednakopravnog postupka kako bi obuhvatila religiju, vjeru, invaliditet, dob i spolnu orijentaciju.

Kada je riječ o školskoj okolini, države članice trebale bi usmjeriti napore u omogućavanje **sigurnoga školskog okruženja koje će mladim LGBT osobama pružiti potporu**, okruženja slobodnog od isključenosti i nasilja među mladima. To uključuje podizanje svijesti među učiteljima i učenicima kako bi se potaknulo poštovanje i razumijevanje te usvojila znanja o pravilnom pristupu LGBT pitanjima u razredu, na primjer pobrinuti se da se u školske programe i izobrazbu učitelja uvrste

objektivne informacije o spolnoj orijentaciji, rodnom identitetu i rodnom izražavanju. Vlade i škole također bi trebale oblikovati i promicati antihomofobne i antitransfobne politike među mladima.

Prema rezultatima ankete, LGBT osobe često ne prijavljuju slučajeve diskriminacije jer ne vjeruju da će se išta promijeniti (60% ispitanika) ili ne znaju kako ili gdje te slučajeve prijaviti (30%). Samo 22% od incidenata najtežih zločina iz mržnje su bili prijavljeni policiji. Gotovo polovina ispitanika koji nisu prijavili slučajeve smatrala je da policija ništa ne bi poduzela. Takvi obrasci proizlaze iz FRA [rada s drugim skupinama](#) (kao što su manjine ili migranti). Zakonodavstvo na razini zemalja i zakonodavstvo EU-a trebaju pružati zaštitu od homofobnih i transfobnih govora i zločina iz mržnje. Potrebno je promicati svijest o pravima te načinima prijavljivanja nasilja potaknutog diskriminacijom i mržnjom. Države članice također bi trebale **rješavati slučajeve neprijavlivanja** tako da pruže potporu tijelima za jednakopravnost i drugim nacionalnim mehanizmima za podizanje svijesti o diskriminaciji i postupcima koji su na raspolaganju LGBT osobama. Države članice trebale bi i educirati službenike za provedbu zakona o načinima rješavanja LGBT pitanja ili poticati organizacije civilnog društva da prijavljuju zločine u ime žrtava. Podaci o zločinima iz mržnje, uključujući zapise o motivima zločina, također trebaju biti zabilježeni kako bi države članice mogle lakše poduzimati odgovarajuće radnje. Europska unija i države članice također bi se trebale izričito izjasniti te transfobne **govore mržnje i zločine iz mržnje učiniti kažnjivima zakonom**.

8. Druge FRA-ine aktivnosti povezane s pravima LGBT osoba

FRA je na području temeljnih prava LGBT osoba počela djelovati 2007. nakon što je Europski parlament zatražio istragu o diskriminaciji i homofobiji prema LGBT osobama u Europskoj uniji.

- 2008. FRA je izvijestila o [pravnom položaju LGBT osoba](#) u Europskoj uniji. Navedeno je [dopunjeno 2010. godine](#).
- Izvešće iz 2009. dalo je pregled [socijalnog statusa LGBT osoba](#) u Europskoj uniji.
- Godine 2011. objavljen je [sažetak društveno-pravnih nalaza](#), uključujući analize trendova, izazova i obećavajućih primjera iz prakse, koje su upućivale na razlike diljem Europske unije u smislu zaštite od diskriminacije LGBT osoba.
- Agencija trenutačno [obavlja razgovore s nadležnim javnim vlastima i učiteljima, osobljem za provedbu zakona te radnicima u zdravstvu o temeljnim pravima LGBT osoba](#), s naglaskom na zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo, provedbu zakona i javne politike.

Rezultati su [objavljeni na internetu](#) te se nalaze u izvješću dostupnom na FRA web stranici :
[Rezultati ankete o LGBT osobama u EU-u: ukratko](#)
[Tehničko izvješće](#)

Naše aktivnosti na području prava LGBT osoba te povezane publikacije moguće je pronaći na:
<http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>

Za dodatne informacije obratite se našem medijskom timu:

E-pošta: media@fra.europa.eu / Tel.: +43 1 58030-858